

Õiguskantsler

Teie 28.06.2019 nr

Meie 05.07.2019 nr 6-1/191020/1903452

Juurdepääs asutusesiseseks tunnistatud teabele

Pöördusite õiguskantsleri poole [avaliku teabe seaduse](#) (AvTS) § 38 lõike 4 põhiseaduspärasuse küsimuses. Olite seisukohal, et see säte on põhiseadusega vastuolus, kuna võib riivata eraelu puutumatust ja ettevõtlusvabadust. Väljendasite muuhulgas seisukohta, et puudub mõistlik põhjus, miks peaks asutuse juhil olema õigus otsustada ettevõtja ärisaladusele juurdepääsu andmise üle kolmandale isikule.

Leian, et AvTS § 38 lg 4 on põhiseadusega kooskõlas. Eri tõlgendusvõimaluste korral tuleb eelistada põhiseadusega kooskõlas olevat tõlgendust neile tõlgendustele, mis põhiseadusega kooskõlas ei ole (vt Riigikohtu 22.02.2005 otsus nr [3-2-1-73-04](#), p 36). Samuti tuleks eelistada tõlgendust, millega oleks tagatud erinevate põhiseaduslike väärtuste kõige suurem kaitse. Kui sätet on võimalik tõlgendada põhiseaduspäraselt, puudub alus nõuda selle kehtetuks tunnistamist. AvTS § 38 lg 4 võimaldab teabevaldajal kaaluda, kas juurdepääsu andmine asutusesiseseks tunnistatud teabele on eraelu puutumatust ja ettevõtlusvabadust ning avaliku teabe seaduse eesmärke arvesse võttes põhjendatud.

Avaliku teabe seaduse eesmärk on tagada üldiseks kasutamiseks mõeldud teabele avalikkuse ja igäihe juurdepääs ning anda avalikkusele võimalus kontrollida avalike ülesannete täitmist. AvTS konkretiseerib [põhiseaduse](#) § 44 lõiget 2. Põhiseaduse § 44 lg 2 sätestab riigi- ja kohalike omavalitsuste asutuste kohustuse anda isiku nõudmisel informatsiooni oma tegevuse kohta. Isikul on õigus juurde pääseda informatsioonile, mis omakorda tagab avaliku võimu läbipaistvuse ja kontrollitavuse ning demokraatlikule riigikorraldusele iseloomuliku rahva valitsemises osalemise võimaluse. Õigus saada infot avaliku võimu organite ja ametiisikute tegevuse kohta ei ole piiramatu. PS § 44 lõike 2 kohaselt ei laiene juurdepääs andmetele, mille väljaandmine on seadusega keelatud, ja asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud andmetele. Põhiseaduse § 44 lõikes 2 sätestatud põhiõigust võib piirata eeldusel, et kehtestatud piirangul on legitiimne eesmärk ning piirang on proportsionaalne.

AvTS § 3¹ järgi peab teabe üldiseks kasutamiseks andmisel olema tagatud mh isiku eraelu puutumatus ja ärisaladuse kaitse. Teabe asutusesiseseks kasutamiseks tunnistamise ning sellest hoidumise alused on sätestatud AvTS §-des 35–36. Teabevaldaja on kohustatud tunnistama asutusesiseseks kasutamiseks muuhulgas teabe, mis sisaldab isikuandmeid, kui ka teabe, mille avalikustamine võib kahjustada ärisaladust (vt AvTS § 35 lg 1 p-d 11-17). AvTS § 23 toob ära teabenõude täitmisest keeldumise alused ning lg 1 punkti 1 kohaselt võib teabevaldaja teabenõude

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

täitmisest keelduda, kui taotletava teabe suhtes kehtivad juurdepääsupiirangud (ehk teave on tunnistatud asutusesiseseks kasutamiseks).

AvTS § 38 lõike 4 alusel võib asutuse juht otsustada asutuseväliste isikute juurdepääsu võimaldamise asutusesiseseks tunnistatud teabele, kui see ei kahjusta riigi või omavalitsusüksuse huve. Tegemist on kaalutusotsusega, kus tuleb hinnata erinevaid huvisid (mitte ainult riigi või omavalitsusüksuse huvisid). Samuti tuleb kaaluda, kas juurdepääs on võimalik anda osaliselt, arvestades seejuures andmete selekteerimisega kaasnevat töömahtu (AvTS § 38 lg 2, AvTS § 23 lg 2 p 3). Teabenõude täitmisest ei saa keelduda ainuüksi põhjusel, et küsitud dokument või teave sisaldab mh piiranguga teavet (Riigikohtu 23.10.2003 otsus nr [3-3-1-57-03](#), p 20). Ärisaladuse avaldamine kuulub ebaausa konkurentsi alla ja on seetõttu keelatud (vt [ebaausa konkurentsi takistamise ja ärisaladuse kaitse seaduse](#) § 3 jj). Ärisaladuse avaldamine on selle üle seaduslikku kontrolli omava isiku nõusolekuta üldjuhul ebaseaduslik ning sellise teabe avaldamisel peab teabevaldaja hüvitama rikkumisega tekitatud varalise ja mittevaralise kahju.

Isikuandmete juurdepääsu andmisel tuleb arvestada ka AvTS § 39. AvTS § 39 kohaselt võimaldab teabevaldaja juurdepääsu tema valduses olevatele isikuandmetele Euroopa Parlamendi ja nõukogu [isikuandmete kaitse üldmääruses](#) (IKÜM) või seaduses sätestatud aluse olemasolul. IKÜM sätestab koos isikuandmete töötlemise õiguslikku alust. Kui eraõiguslikes suhetes töödeldakse isikuandmeid valdavalt lepingu täitmiseks (IKÜM art 6 lg 1p b) või andmesubjekti nõusoleku alusel (art 6 lg 1 p a), siis avaliku võimu teostamisel ei ole isikuandmete töötlemiseks üldjuhul andmesubjekti luba vaja. Isikuandmete töötlemine on seaduslik ka siis, kui andmeid töödeldakse isikuandmete vastutava töötleja seadusjärgsete kohustuste täitmiseks või kui see on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks (IKÜM art 6 lg 1 p-d c ja e). Seejuures ei ole vaja iga isikuandmete töötlemise toimingut reguleerida õigusaktiga, piisab sellest, kui isikuandmete töötlemise eesmärk tuleneb Euroopa Liidu või liikmesriigi õigusaktist (IKÜM põhjenduspunkt 45 ja art 6 lg 3). Teabevaldaja peab teabenõude saamisel igal üksikjuhul otsustama, kas isikuandmeid sisaldav teave väljastada või mitte. Teabevaldajal tuleb hoolikalt hinnata teabenõudja õigustatud huvi kui ka seda, kas andmesubjekt võib andmete kogumise ajal ja kontekstis mõistlikkuse piires eeldada, et isikuandmeid võidakse sel otstarbel töödelda (IKÜM põhjenduspunkt 47).

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise